

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Хореографія”
Спеціалізація “Народна хореографія”

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність “Хореографія”
Спеціалізація “Народна хореографія”

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв І–ІІ рівнів акредитації, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 28 с.

Укладачі:	<i>І. О. Осецька, Н. О. Покладій, О. В. Рафес</i> – викладачі Миколаївського училища культури
Рецензенти:	<i>О. М. Петренко</i> – кандидат мистецтвознавства, доцент Миколаївської філії КНУКіМ <i>В. П. Дудченко</i> – викладач Київського обласного училища культури і мистецтв
Відповідальний за випуск	<i>Т. Ф. Стронько</i>
Редактор	<i>Є. Д. Колесник</i>

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,75. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Степенка, 46/85
Свідомство про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Пояснювальна записка

У сучасних соціально-історичних умовах відродження і вільного розвитку національної культури України особливе значення набуває відтворення духовності кожної особистості. Важливою частиною фундаменту, на якому базується виховання морально-етичних, інтелектуальних, професійних якостей майбутніх працівників культури є глибоке пізнання власної історії, національних традицій та тернистих шляхів розвитку культури українського народу. Історія народу, його страждання і мрії, стійкість і гідність, нездоланий оптимізм як у дзеркалі відбилися в його музичній творчості.

Саме тому навчальний план училищ культури включає в систему мистецтвознавчих дисциплін для хореографічної спеціалізації курс «Музична література», який передбачає вивчення української музики в контексті розвитку світової культури.

Виховання майбутніх хореографів має свою специфіку. Одна з головних особливостей хореографічної творчості міститься в тому, що вона може відбутися як явище мистецтва лише при умовах органічного поєднання танцю й музики. Тому, крім загально-естетичної, хореографи мають і практичну зацікавленість у вивченні цього предмета: знання в галузі музики та її сприймання є необхідною основою у створенні хореографічних композицій високого професійного рівня. Хореографічна практика вимагає вміння не тільки глибоко проникати в характер музики, а й відчувати стиль твору, слухати та розуміти, якими музичними засобами даний образ створено. Тому запропонована програма об'єднує історичний принцип вивчення матеріалу зі стилістично-жанровим.

Мета та завдання курсу «Музична література»:

- ознайомити студентів з етапами розвитку світової музичної культури;
- дати знання про основні музичні жанри і форми, уявлення про стилі й напрямки світової музики, їх історичні передумови;
- розвивати вміння вільно, невимушено розповідати про музичний твір, характеризуючи його образний зміст, композиційні і жанрові особливості та деякі характерні риси музичної мови;
- сприяти збагаченню музично-словникового запасу студента, поширенню його професійного кругозору;

- розвивати образне мислення, естетичний смак, здатність до емоційного переживання і сприймання музичних творів;
- на основі кращих зразків музичної творчості минулого і сучасності формувати світогляд, національну гідність, самосвідомість;
- виховувати високі моральні якості особистості;
- розвивати музично-пластичне професійне мислення, виховувати вміння узгоджувати хореографічні рухи з характером музики.

Короткі методичні вказівки

Курс “Музична література” вивчається студентами спеціалізації “Народна хореографія” протягом I та II семестрів по 2 години на тиждень. Обсяг курсу – 76 годин. Дана програма пропонує приблизний тематичний план. Перший розділ присвячується вивченню специфіки музичного мистецтва. Введення цього розділу є необхідним, тому що вже на початку курсу студентів треба ознайомити з деякими поняттями для більш глибокого засвоєння наступних тем. Розглядаються тільки найбільш загальні відомості про такі складні явища музичної мови, як жанр, стиль, образ, принципи розвитку музичного матеріалу, й, особливо, драматургія. Знання цих понять допоможе студентам глибше відчувати логіку створення хореографічних композицій.

Наступні розділи викладають історію розвитку світового мистецтва, але вагомий акцент ставиться на розгляді музичних рис основних стилів тих епох. Це дуже важливий момент уроку: радимо викладачу грати на фортепіано деякі фрагменти, які яскраво репрезентують особливості даного стилю. Студенти повинні вміти* їх аналізувати. Кожен елемент музичної мови треба зв’язувати з характером музичного образу.

Велику увагу треба приділити вивченню розвитку вітчизняного музичного мистецтва. Недостатня кількість годин дозволяє зупинитися тільки на найбільш яскравих творах, але доцільно за можливістю ввести додаткові години для прослуховування музики, яка не звучала на уроці. Викладачеві дозволяється самостійно обирати твори для прослуховування на уроці, їх кількість, величину фрагментів. З метою заощадження часу “Музичну літературу” треба викладати з обов’язковим урахуванням міжпредметних зв’язків, насамперед з “Музичною грамотою”, “Історією України”, зі спеціальними предметами хореографічного циклу тощо.

Біографії композиторів за вибором викладача бажано задавати для самостійного вивчення.

Зміст курсу “Музична література” в училищах культури викладається лекційно. Тому основними формами засвоєння знань, умінь та навичок є урок-лекція з ілюстраціями, урок-бесіда з використанням різних методів активізації студентів, комбінований урок. З самого початку треба якомога більше користуватися методами розвиваючого навчання, стимулювати процес мислення студентів, сміливіше висувувати перед ними гострі дискусійні проблеми.

Перевірка домашніх завдань повинна проводитись на кожному уроці у тому чи іншому вигляді. Основними формами опитування студентів є індивідуальні та фронтальні опитування, тестування, короткі аналітичні письмові роботи, музична вікторина тощо. Перелік творів для вікторини підчас диференційованого заліку обмежується викладачем. Диференційований залік за бажанням викладача може бути проведений як у письмовій, так і в усній формі у вигляді чи тестування, чи фронтального опитування, чи письмової аналітичної роботи.

Структура курсу

Спеціалізація “Народна хореографія”

I семестр – 36 годин (18 тижнів по 2 години) + диференційований залік

II семестр – 38 годин (19 тижнів по 2 години) + диференційований залік

ВСЬОГО з предмета – 74 години

Приблизний тематичний план

№ п/п	Розділи та теми	Кількість годин
1	МУЗИКА ЯК ВИД МИСТЕЦТВА	4
1.1	Специфіка музичних виражальних засобів. Поняття жанру та стилю в музиці	
1.2	Особливості, принципи і типи музичної драматургії	
2	РОЗВИТОК ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО XVII СТОЛІТТЯ (загальний огляд)	2

№ п/п	Розділи та теми	Кількість годин
3	ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XVII – I пол. XVIII ст.	4
3.1	Загальні тенденції розвитку музичної культури у XVII – I пол. XVIII ст. Французький класицизм	
3.2	Бароко і рококо в музиці	
4	КЛАСИЦИЗМ У ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ МУЗИЦІ другої половини XVIII – першої чверті XIX ст.	6
4.1	Загальні тенденції розвитку музичної культури в другій половині XVIII – першій чверті XIX ст. Основні риси класицизму в музиці. Віденська класична школа	
4.2	Оперна реформа. Сонатна творчість віденських класиків (загальний огляд)	
4.3	Симфонічні жанри у творчості віденських класиків	
5	РОМАНТИЗМ У ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ МУЗИЦІ XIX ст.	8
5.1	Загальні тенденції розвитку музичної культури у XIX ст. Основні риси романтизму в музиці. Камерно-вокальний жанр у творчості романтиків	
5.2	Опера в добу романтизму	
5.3	Симфонічна музика романтиків	
5.4	Балетний жанр у XIX столітті	
6.	ОГЛЯД РОЗВИТКУ РОСІЙСЬКОЇ МУЗИКИ В XIX СТОЛІТТІ.	16
6.1	Загальна характеристика основних етапів розвитку російської музики до XIX ст. (включно)	
6.2	Драматична опера в Росії XIX століття	
6.3	Епічна опера в Росії XIX століття	
6.4	Лірико-психологічна опера в Росії XIX століття	
6.5	Російська симфонічна музика (крім симфонії) в XIX столітті	
6.6	Створення російської симфонії. Камерно-вокальна та інструментальна музика в Росії XIX століття	
6.7	Проблеми балетного жанру	
6.8	Російський балет у XIX столітті	
7	ОГЛЯД РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ДО XIX СТОЛІТТЯ (включно)	8
7.1	Загальна характеристика основних етапів розвитку української музики до XIX ст.	

№ п/п	Розділи та теми	Кількість годин
7.2	Українська хорова та камерно-вокальна музика XIX – початку XX століття	
7.3	Інструментальна музика в Україні XIX – початку XX століття	
7.4	Музичний театр в Україні XIX – поч. XX століття	
8	ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НАПРИКІНЦІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ	4
8.1	Імпресіонізм та символізм у музиці	
9	СВІТОВА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XX СТОЛІТТЯ (загальна характеристика)	18
9.1	Загальні тенденції розвитку світової музичної культури у XX столітті	
9.2	Опера XX століття	
9.3	Балет у західній культурі XX століття	
9.4	Російський та український балет XX століття	
9.5	Західна та російська симфонічна музика XX століття	
9.6	Українська симфонічна музика XX століття	
9.7	Камерно-інструментальні жанри у XX столітті	
9.8	Вокально-симфонічні жанри у XX столітті	
9.9	Камерно-вокальна музика XX століття	
10	КОНТРОЛЬНІ УРОКИ	4
	ВСЬОГО	74

ПРИМІТКА:

- на контрольних уроках наприкінці кожного семестру (по 2 години), проводиться диференційований залік;
- порядок проходження тем та кількість годин на їх вивчення (у рамках загального обсягу) можуть бути визначені предметною цикловою і комісією.

Зміст курсу

РОЗДІЛ 1. МУЗИКА ЯК ВИД МИСТЕЦТВА

Особливості змісту в музиці, виражальні засоби його втілення. Інтенаційна природа музики. Роль музики та її асоціативного сприймання у створенні хореографічних композицій.

Поняття жанру. Загальна систематизація музичних жанрів (за змістом, життєвим призначенням, умовами виконання та сприймання тощо). Історична еволюція жанрів.

Поняття стилю як системи засобів виразності, за якими можливо відрізнити твори одного композитора від іншого або твори одного історичного періоду від іншого. Різні рівні виявлення стилю: стиль епохи, національний стиль, індивідуальний стиль тощо. Шляхи відображення стилістичних та жанрових особливостей музичного твору в хореографічній композиції (відповідність стилю музики стилю хореографії).

Особливості музики як часового виду мистецтва. Специфіка музичного образу. Загальне поняття драматургії в музиці. Основні типи творів: драматичний, епічний, ліричний. Особливості втілення змісту в кожному з них. Принципи розвитку, становлення й розгортання музичного образу. Поняття контрасту й конфлікту в музиці. Значення принципу повторності. Співвідношення образу й музичної теми. Жанрова характерність тем (типи хоралу, арії, кантилени, Маршу, танцю, скерцо тощо).

Музичні приклади для прослуховування: за вибором викладача.

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО XVII СТОЛІТТЯ (ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД)

Синкретизм первісного та античного мистецтва. Розмежування* мистецтва на професійне та народне.

Світогляд середньовіччя, його вплив на церковну музику (загальний медитативний характер, відсутність темпових і динамічних розмежувань, канонічність техніки письма: використання мелодичних та ритмічних формул). Ідеї гуманізму в церковній та світській музиці Відродження. Боротьба та взаємопроникнення напрямків. Потяг до реалістичної образності. Розквіт вокальної поліфонії. Початок інтенсивного розвитку інструментальної музики (перевага танцювальних сюїт). Нове трактування художньої творчості як вільної, не обмеженої канонами. Пошуки нових виражальних засобів (посилення рельєфності та почуттєвої виразності мелодики та ритміки, виділення верхнього голосу як ведучого. Формування мажоро-мінорної ладової системи). Найбільш типові жанри – меса та мадригал.

Музичні приклади для прослуховування: Дж. Палестрина. Фрагменти з “Меси папи Марчелло”, інші – за вибором викладача.

РОЗДІЛ 3. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XVII – І ПОЛОВИНИ XVIII СТОЛІТЬ

Особливості світосприймання (зміна оптимістичного ренесансного гуманізму трагічним поглядом на буття людини). Збагачення змісту мистецтва новими образами та ідеями. Злам у розвитку музичного мистецтва. Якісно новий етап емансипації музики. Принципове оновлення засобів виразності.

Провідні жанри: опера, кантата і ораторія, балет, інструментальна музика (органна, скрипкова, клавесинова).

Протиріччя шляхів мистецької творчості. Основні стилеві напрямки, їх риси та взаємовідношення (бароко, класицизм, рококо та реалістичні тенденції).

Бароко в музиці, основні риси (акцентування внутрішніх переживань героя; драматична патетика, напружена динаміка, перебільшення емоцій; ефекти глибини звукового простору, контрасти звукових світлотіней; тяжіння до монументальних масштабів тощо). Особливості драматургії, тематизму, ритміки. (Стиль розглядається на прикладі творів Дж. Габріелі, Дж. Фрескобальді, К. Монтеверді, І. С. Баха, Г. Ф. Генделя). Синтезуючий стиль Баха, його вплив на розвиток світової музичної культури.

Французький класицизм (Ж. Б. Люлі). Основні риси – нормативність, зрівноваженість. (Більш детально риси класицизму розглядаються у наступнім розділі на прикладі творчості віденських класиків).

Стиль рококо в музиці, його основні риси (відхід від монументальних форм бароко; камерність; коло витончених, граціозних образів; легка, прозора фактура; зверхність гомофонії; багатство мелізматики). (Розглядається на прикладі творів французьких клавесиністів).

Музичні приклади для прослуховування: Я. Пері. Фрагменти з опери “Євридіка”; К. Монтеверді. Фрагменти з опер; Ф. Куперен. 2–3 клавирні п’єси; А. Вівальді. “Пори року”(фрагм.); Дж. Фрескобальді. Фрагменти органних творів; Ж. Б. Люлі. “Міщанин у дворянстві” (урок танців, танець турок, чакона); Ж. Ф. Рамо. “Пігмаліон” (гавот, тамбурин, контр-

данс); І. С. Бах. “Добре темперований клавір” (2–3 прелюдії і фуги), Токата і fuga ре-мінор, Італійський концерт (ч. 1), з “Французьких сюїт” (куранта); Меса сі-мінор чи Пасіони (фрагмент); Г. Ф. Гендель. Фрагменти з ораторії “Самсон”, Кончерто гресо, Пасакаля.

РОЗДІЛ 4. КЛАСИЦИЗМ У ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ МУЗИЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVIII–ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ XIX СТОЛІТТЯ

Відображення у мистецтві ідей епохи Просвітництва. Демократизація мистецтва.

Віденська класична школа як творчий напрямок у музиці, символ єдності глибокого змісту і мистецької досконалості, її представники – Й. Гайдн, В. А. Моцарт, Л. Бетховен – як виразники ідей свого часу (спільне та індивідуальне в їх творчості).

Втілення реалістичного змісту у формах зрілого класицизму. Основні риси класицизму в музиці (високе узагальнення змісту, його розкриття через категорії добра і зла, почуття і обов’язку; показ ідеї в процесі її становлення; лаконізм вираження; чіткість форм; конфліктна драматургія; рельєфність, індивідуальність тематизму; гомофонна ладо-гармонічна система; регулярна акцентна ритміка тощо).

Провідні жанри творчості віденських класиків. Оперна реформа В. А. Моцарта. Складання класичних форм та жанрів інструментальної музики. Сонатно-симфонічний цикл. Сонатна форма. Поняття симфонізму. Значення творчості віденських класиків. (Розглядається на прикладі творів Й. Гайдна, В. А. Моцарта, Л. Бетховена).

Музичні приклади для прослуховування: Й. Гайдн. Фрагменти з симфоній № 45 “Прощальної”, № 103 “Лондонської з тремоло литавр”, з сонати ре-мажор; В. А. Моцарт. Фрагменти з опер “Весілля Фігаро”, “Дон Жуан”, симфонія № 40 соль-мінор, соната № 11 ля-мажор, “Реквієм”(фрагм.); Л. Бетховен. Сонати № 8 до-мінор, № 14 до-дієз-мінор, увертюра “Егмонт”, симфонія № 5 до-мінор (фрагм.).

Для самостійного прослуховування: фрагменти з балетів – К. В. Глюк. “Дон Жуан”; В. А. Моцарт. “Дрібнички” (“Схованки”, “Вихід Купідона”, Пасп’є); Л. Бетховен. “Творіння Прометея” (Увертюра, Адажіо, Танець Музи Комедії, Танець Бахуса, Танець творинь).

РОЗДІЛ 5. РОМАНТИЗМ У ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ МУЗИЦІ XIX СТОЛІТТЯ

Романтизм як світогляд і напрямок у мистецтві, його джерела та різноманітність виявлень. Загальні тенденції романтизму: сприймання зовнішнього світу як протирічного (розуміння життя як боротьби протилежних сил), інтерес романтиків до історії людства, тяга до народного, національно-самобутнього; самоусвідомлення людини як індивідуальної особи з глибоким, суперечливим, незавершеним внутрішнім світом; відношення романтиків до буржуазної дійсності як до носія руйнівних для людської особи сил та ідей; пошуки шляхів розв’язання протиріч через втечу в минуле або майбутнє, вихід у фантастику, зближення з природою, з народним життям, світосприйманням, творчістю; відношення до природи як до джерела творчого натхнення, життєвих сил і спокою; надавання високої місії мистецтву і художнику – носію істинно людського, духовного, ідеального; розуміння мистецтва як вільного самовираження митця, необмеженого ніякими канонами.

Музика як “саме романтичне” з мистецтв. Перевага вираження над зображенням, почуттів над розумом – стимул для все більшої індивідуалізації виражальних засобів. Основні риси музичної мови романтиків (оновлення мелодики фольклорними та мовними інтонаціями; використання народних ладів; посилення дисонантності гармонії та збагачення її новими колористичними акордами; у ритмі – подолання регулярності метричних акцентів і будь-якої автоматичної повторності; застосування нетрадиційних інструментальних тембрів; потяг до вільних та змішаних форм; поглиблення синтезу мистецтв).

Формування національних музичних шкіл. Поєднання загальноромантичних і самобутньо-національних рис у творчості композиторів різних країн.

Провідні жанри в музиці XIX століття. Особливості камерної вокальної лірики. (Розглядається на прикладі творів Ф. Шуберта, Е. Гріга). Поєднання романтичних та реалістичних тенденцій в оперному жанрі. (Розглядається на прикладі творів Дж. Верді, Ж. Бізе). Досягнення романтичного балету. (Розглядається на прикладі творів Л. Деліба, А. Адана, Л. Мінкуса). Особливості інструментальних жанрів (потяг

до фортепіанної мініатюри; циклічні та одночастинні крупні форми; програмність; монотематизм тощо. (Розглядається на прикладі творів Ф. Шуберта, Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста, Е. Гріга).

Музичні приклади для прослуховування: Ф. Шуберт. “Незакінчена симфонія” (1ч.), пісні з циклів “Прекрасна мельничиха” і “Зимовий шлях”, балада “Лісовий цар”; Ф. Шопен. Фортепіанні мініатюри за вибором викладача; Ф. Лист. Рапсодія № 2, “Прелюди”; Е. Гріг. Сюїта “Пер Гюнт” (фрагм.), 1–2 романси; Дж. Верді. Фрагменти з опер; Ж. Бізе. Опера “Кармен” (фрагм.); Л. Мінкус. “Дон Кіхот”, “Баядерка” (фрагм.); А. Адан. “Жизель” (фрагм.); Л. Деліб. “Коппелія” (фрагм.).

Для самостійного прослуховування: Р. Шуман. “Карнавал”.

РОЗДІЛ 6. ОГЛЯД РОЗВИТКУ РОСІЙСЬКОЇ МУЗИКИ XIX СТОЛІТТЯ

Російська музика – одна з яскравіших слов'янських культур. Основні етапи її розвитку до XIX століття.

Класичний розквіт російської музики як період багатогранної взаємодії вітчизняних традицій з досягненнями зарубіжного мистецтва. М. І. Глінка – засновник російської класики; основні принципи та риси його стилю, значення творчості. Збагачення російського національного стилю через творчість О. С. Даргомижського. Внесок “шестидесятників” у розвиток світової музичної культури. Характеристика принципів, поглядів композиторів “Могучої кучки”, яскравість дарів, індивідуальність творчих пошуків.

Огляд розвитку російської музики за провідними жанрами. Шляхи створення та розвитку опери; її драматична, епічна, лірико-психологічна лінії, тяга до реалізму. (Розглядається на прикладі творів М. Глінки, О. Даргомижського, О. Бородіна, М. Мусоргського, М. Римського-Корсакова, П. Чайковського).

Симфонічна музика; два основні типи російського національного симфонізму (лірико-драматичний та епічний), коло образів та ідей. Програмність. Поєднання симфонічного методу з варіантно-підголосковим принципом розвитку музичного матеріалу. Основні жанри: увертюра, симфонічна картина, сюїта, симфонія, концерт. (Розглядається на прикладі творів М. Глінки, О. Бородіна, М. Римського-Корсакова, П. Чайковського).

Виникнення та розвиток балету в Росії. Проблеми жанру. Поглиблення ролі музики. Шляхи музично-драматургічних рішень. Симфонізація балету. (Розглядається на прикладі творів П. Чайковського, О. Глазунова).

Перлини інструментального жанру. (Розглядається на прикладі творів М. Мусоргського, П. Чайковського).

Розвиток камерно-вокальної музики. Різноманітність змісту, жанрів. Багатство інтонаційних зв'язків музичного тематизму. Принципи співвідношень музики й тексту. (Розглядається на прикладі творів М. Глінки, О. Даргомижського, О. Бородіна, М. Мусоргського, П. Чайковського).

Музичні приклади для прослуховування: М. Глінка. Фрагменти з опер “Іван Сусанін”, “Руслан і Людмила”, “Камаринська”, “Арагонська хота”, “Вальс-фантазія”, романси “В крові горить вогонь бажання”, “Я пам'ятаю мить чудову”, “Попутна пісня”; О. Даргомижський. Фрагменти з опери “Русалка”, романси “Титулярний радник”, “Черв'як”, “Старий капрал”, “Мені сумно”; О. Бородин. Фрагменти з опери “Князь Ігор”, симфонії № 2, романси “Спляча княжна”, “Для берегів вітчизни дальній”; М. Мусоргський. Фрагменти з опер “Борис Годунов”, “Хованщина”, сюїта “Картинки з виставки”, вокальний цикл “Пісні та танці смерті”; М. Римський-Корсаков. Фрагменти з опер “Снігуронька”, “Садко”, симфонічної сюїти “Шахеразада”; П. Чайковський. Фрагменти з опер “Євгеній Онегін”, “Пікова дама”, з балетів “Лебедине озеро”, “Лускунчик”, “Спляча красуня”, з симфоній № 4, № 6, увертюра-фантазія “Ромео і Джульєтта”, романси “В час шумного балу”, “Чи день панує”, фортепіанний цикл “Пори року”; О. Глазунов. Фрагменти з балетів “Барішняя-служниця”, “Раймонда”, “Пори року”.

РОЗДІЛ 7. ОГЛЯД РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ДО ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Основні етапи становлення національної музичної культури. Церковна музика доби Київської Русі, її основні риси. Значення діяльності братських шкіл. Реформа церковної музики. Зародження багатоголосного хорового співу. Партесний концерт. Світська музика. Кант.

Відображення в музичному мистецтві громадсько-політичних процесів XVIII століття. Сольна пісня з інструментальним супроводом. Музична діяльність Г. Сковороди.

Поглиблення національно-народних основ у вітчизняній професійній творчості. Значення спадщини видатних композиторів другої половини XVIII – початку XIX століть М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. Створення циклічного хорового концерту. Індивідуальні риси інтерпретації цього жанру в творчості вищезгаданих митців.

Українська хорова та камерно-вокальна музика XIX – початку XX століть.

Розвиток української музичної культури в умовах боротьби проти соціального і національного гноблення народу. Формування світогляду, митців під впливом демократичної поезії Т. Шевченка, утвердження ідеалів, пов'язаних із принципами народності й реалізму. Поглиблення інтересу до народної пісні. Формування в другій половині XIX століття класичної української національної композиторської школи, створення високохудожніх творів в основних жанрах професійного музичного мистецтва.

Ведуча роль жанрів хорової та камерно-вокальної музики, продовження традицій, створення нових форм, збагачення змісту, оновлення музичної мови.

Демократична громадянська спрямованість вокальної творчості П. Сокальського. Викривальна соціальна ідея кантати-балади “Слухай!”, поєднання інтонаційно-ладових особливостей українського фольклору з послівками революційних пісень. Образна і жанрова різноманітність романсів М. Сокальського.

М. Лисенко як основоположник української класичної музики. Хорова творчість композитора – рупор прогресивних ідей свого часу. Звернення до поезії Т. Шевченка. Поєднання виражальних засобів класичної та народної музики як основа творчого методу митця. Основні типи кантати: кантата-поема, циклічна кантата прославної типу. Кантата “Радуйся, ниво неполитая”.

Обробки народних пісень М. Лисенка – скарбниця, яка має не тільки художню, але й величезну наукову цінність. Майстерність глибокого розкриття змісту пісні при збереженні характерних національних ознак у мелодії, ритміці, ладі тощо.

Романси М. Лисенка як відправний пункт у подальшій еволюції української камерно-вокальної музики. Формування характерних національних рис музичної мови, пошуки нових засобів виразності.

Визначна заслуга корифеїв галицької музики М. Вербицького та І. Лаврівського у закладанні традицій хорового концертування, у розвитку світської хорової музики. Прагнення поєднати українське поетичне слово з елементами фольклорно-пісенної стилістики, класичним хоровим викладом й формотворенням. Продовження і плекання традицій корифеїв у творчості І. Воробкевича та В. Матюка. Пошук узгодження народних заasad і європейських форм у творчості Д. Січинського та О. Нижанківського. Значення їхнього хорового та камерно-вокального мистецтва.

Складність соціальних обставин на межі XIX–XX століть. Прогресивні погляди української інтелігенції та їх надії на демократичні перетворення. Поширення хорового руху.

М. Леонтович – композитор-новатор, видатний майстер хорового письма. Відображення дійсності у жанрі обробки народної пісні, створення зразків глибокого ідейного змісту і високої майстерності. Загальні риси індивідуального стилю композитора. Вплив естетики і творчого методу Леонтовича на твори багатьох українських композиторів XX століття.

Я. Степовий – композитор класик, творець вокальних циклів. Стильова органічність солоспівів, ансамблів і хору, індивідуалізація образного розкриття поновленими музичними засобами.

К. Стеценко – класик, найближчий послідовник М. Лисенка, борець за народні реалістичні принципи мистецтва. Гуманізм хорових творів К. Стеценка. Різноманітність жанрів (кантати, хорова поема, романси). Риси стилю.

Музичні приклади для прослуховування: партесний концерт “Сначала днесь поутру рано”; М. Дилецький “Торжественное песнопение на 4 голоса”; канти “Радуйся, радость твою воспеваю”, “Буря море раздымает”; Т. Скворода. Кант “Ох, счастье, счастье”, солоспіві “Стоить явір над водою”, “Всякому городу нрав и права”; М. Березовський. “Не отвержи мене во время старости”, “Достойно есь”; А. Ведель. Концерт № 3 “Доколе, Господи, забудеши мя”; Д. Бортнянський. Хоровий концерт № 24 (фрагм.).

П. Сокальський. Кантата-балада “Слухай!” (фрагм.); М. Лисенко. Кантата “Радуйся, ниво неполитая” (фрагм.), обробки народних пісень (за вибором викладача), романси “Доля”, “Ой, Дніпре”, “Безмежне поле”, “Ой, я одна, як билиночка”, “У мене був коханий рідний край”;

вокальні твори західноукраїнських композиторів (за вибором викладача); М. Леонтович. Хорові обробки “Мала мати одну дочку”, “Піють півні”, “Щедрик”, “Дударик”, “Козака несуть”, “Пряля”; Я. Степовий. Фрагменти з вокальних циклів “Барвінки” та “Пісні настрою”; К. Стеценко. Хорові твори “Сон”, “То була тиха ніч”, “Заповіт”, “Веснонько-весно”, фрагменти з кантат “Шевченкові”, “Єднаймося”, “Рано-вранці новобранці”, романси “Плавай, плавай, лебедонько”, “Стояла я і слухала весну”, “Вечірня пісня” (за вибором викладача).

Інструментальна музика в Україні XIX – початку XX століть. Особливий розвиток у другій половині XVIII – першій половині XIX століть музики для окремих інструментів, невеликих ансамблів і симфонічних оркестрів, інтерес до жанрів типу аранжировок пісень і танців, варіацій на народні теми.

Значення інструментальної творчості Д. Бортнянського. Відтворення стильових елементів західноєвропейського класицизму. Спорідненість з українською народною пісенністю. Характеристика сонати до-мажор для фортепіано.

Фортепіанна творчість М. Лисенка як значно вищий етап у розвитку вітчизняної фортепіанної літератури, перший професійний український репертуар. Образна та жанрова різноманітність творів. Стилістика.

Вклад Я. Степового в українську фортепіанну музику. Переважаючий жанр мініатюри. Звернення до фольклорних танцювальних джерел, характерних прийомів народних інструментальних награвань. Особливості стилю.

Становлення вітчизняного симфонізму. Симфонія невідомого автора початку XIX століття – вищий етап у розвитку вітчизняного симфонізму, визначний зразок не тільки українського, а й світового музичного мистецтва того часу. Фольклорна основа тематизму, образний стрій, яскравий національний характер, високий художній та професійний рівень твору. Органічне поєднання народної мелодики з виробленими у західній музиці методами симфонічного розгортання. Відтворення специфіки звучання народних інструментів.

“Українська симфонія” М. Калачевського. Перетворення кращих художніх традицій на національному стильовому ґрунті. Основний зміст і настрої (світла лірика, м’який гумор, картини природи, жанро-

во-побутові сцени). Щира народність образів і фольклорна основа усіх тем. Класична чотиричастинна будова. Динаміка і барвистість розвитку мелодій, принцип.

Музичні приклади для прослуховування: Д. Бортнянський. Соната до-мажор; фортепіанні твори М. Лисенка і Я. Степового (за вибором викладача); “Симфонія невідомого автора першої половини XIX століття”, М. Калачевський. “Українська симфонія” (фрагм.).

Музичний театр в Україні XIX – початку XX століть.

Огляд розвитку музичного театру до XIX століття. Виникнення українського музичного театру. Вертеп. Шкільний театр.

Проблеми театру в другій половині XVIII – початку XIX століть. Потреба створення національного репертуару. Поява перших п’єс з музикою І. Котляревського, Г. Квітки-Основ’яненка та інших. Народження нового виду драматургії – “малоросійської опери”. “Наталка Полтавка” І. Котляревського як перший зразок українського музично-драматичного твору, ідейна концепція, засоби її втілення.

Панорама театрального життя в різних регіонах України. Аматорські вистави. Боротьба за утвердження вітчизняного мистецтва.

Друга половина XIX століття – новий етап в українському національному мистецтві. Театр корифеїв, розвиток принципів реалізму і народності на національному ґрунті. Роль театральної творчості композиторів М. Вербицького, І. Лаврівського, І. Воробкевича, В. Матюка та інших.

Найкращий твір П. Ніщинського – “Вечорниці” – вставна картина до п’єси Т. Шевченка “Назар Стодоля” і, одночасно, самостійний музично-драматичний твір. Правдиве відображення побуту й звичаїв старого українського села; узагальнення типових рис національного характеру; особливості драматургії; спроба відтворення музикою сценічних ситуацій та накреслення образів дійових осіб; драматизована розробка народнопісенних мотивів. Хор “Закувала та сива зозуля” як класичний зразок української національної хорової літератури.

С. Гулак-Артемівський як творець першої української лірико-комічної опери “Запорожець за Дунаєм”: традиції романтичного мистецтва в сюжетній лінії; реалістичне змалювання життя простих людей, патріотична тема; ідейний зміст (особисті почуття нероздільні з почуттями відданості Батьківщині); музика як головний драматургічний засіб, як

основний носій ідеї опери; вплив фольклорного матеріалу на музичну мову; характеристика головних персонажів.

Значення оперної творчості М. Лисенка. Жанрові різновиди опер. Лірико-побутова опера “Наталка Полтавка”: основна ідея, особливості драматургії, музична мова, характеристика головних персонажів.

Історико-героїчна народна драма “Тарас Бульба” як вершина оперної творчості М. Лисенка: тема, ідея, драматургія опери; збагачення жанру національно-своєрідними формами відтворення подій і характерів; багатоплановий показ народу як однієї з основних сил драми; творчий підхід до фольклорних джерел; реалістичність музичних характеристик; значення увертюри.

М. Аркас як автор першого музично-драматичного твору на сюжет Т. Шевченка. Опера “Катерина”: тема, ідея, жанр опери; особливості драматургії та музичної мови; образ Катерини.

Музичні приклади для прослуховування: П. Ніщинський. “Вечорниці” (фрагм.); С. Гулак-Артемівський. Фрагменти з опери “Запорожець за Дунаєм”; М. Лисенко. Фрагменти з опер “Наталка Полтавка” і “Тарас Бульба”; М. Аркас. Фрагменти з опери “Катерина”.

РОЗДІЛ 8. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІ В РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

Складність і протиріччя часу. Ознаки кризису. Передчуття великих змін.

Зближення мистецтва і філософії, взаємовплив різних видів мистецтва. Доба трагічного занепаду та, одночасно, створення величезних художніх цінностей. Пошуки нових засобів виразності. Традиції та новаторство в музиці на порозі ХХ століття. (Розглядається на прикладі творів С. Рахманінова, Г. Малера, інших композиторів за вибором викладача).

Музичний імпресіонізм: ідея споглядання краси навколишнього світу; основні жанри (музичний пейзаж, портрет, побутова сцена); програмність; мініатюрність форм, переважання деталей над цілим; відкриття нових виражальних можливостей музики (мінливість мелодики, різноманітність ритмічної деталізації, колористичні багатотерцеві комплекси, альтеровані акорди, послаблення функціональних зв'язків, спрощення

ладу: використання натуральних ладів, пентатоніки, цілотонності тощо). (Розглядається на прикладі творів К. Дебюссі, М. Равеля).

Символізм у музиці: розуміння надпочуттєвої інтуїції митця як вищої форми пізнання; містична віра у перетворюючу силу музики; мрія про синтез усіх мистецтв; основні ідеї, жанри; своєрідність програмності – зв'язок з філософськими поглядами; образи-символи; психологічна витонченість музики; поєднання новаторських рис стилю з продовженням традицій минулого. (Розглядається на прикладі творів О. Скребіна).

Музичні приклади для прослуховування: С. Рахманінов. Прелюдії до-діз мінор ор. 3 № 2, сі-бемоль мажор ор. 23 № 2, соль-мінор ор. 23 № 5, 2-й концерт для фортепіано з оркестром (фрагм.); романси, твори інших композиторів того часу – за вибором викладача.

К. Дебюссі. “Море”, фортепіанні прелюдії за вибором викладача, фрагменти з балету “Ящик з іграшками”; М. Равель. Фрагменти з балету “Дафніс і Хлоя”, “Іспанська рапсодія”, “Болеро”.

О. Скребін. Прелюдії № 5 ре-мажор і № 10 до-діз мінор ор. 11, етюд ор. 8 № 12, симфонія № 3 до-мінор “Божественна поема” (фрагм.).

РОЗДІЛ 9. СВІТОВА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ХХ СТОЛІТТЯ (ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА)

Загальна характеристика епохи. Конфронтація світоглядів. Вплив нових західних філософських шкіл на розвиток мистецтва. Поглиблення кризи. Виникнення модернізму як принципово нового стильового напрямку, який орієнтований до свідомого розриву з реалістичними традиціями минулого. Музичний авангард. Новий погляд на засоби музичної виразності. Деякі загальні риси образного строю та стилістики: нахил до суб'єктивізму; втрата цілісності та багатогранності, що характерні класичному мистецтву; гіпертрофія одних виражальних засобів (наприклад, гармонії та ритму) за рахунок інших (частіше всього – за рахунок пластичної та логічно ясної мелодії, захоплення створенням нових технік письма, які набувають самоцільне, формальне значення тощо).

Короткий огляд деяких напрямків у мистецтві.

Неопримітивізм у музиці (“варваризм”), його характерні риси: бунт проти всіх старих норм мистецтва, зокрема проти красивостей імпресіо-

нізму; на першому плані – зображення “варварських” наплівфантастичних подій; свідоме спрощення і огрубіння образної сфери; відтворення стихійності, динамічності вольових поривів; звернення до фольклорної архаїки чи до грубих мотивів сучасної вуличної музики; виключення настрою душевного ліризму, простої мелодики тощо. (Розглядається на прикладі фрагментів з балету “Весна священна” І. Стравінського, з “Скіфської сюїти” С. Прокоф’єва та ін.).

Експресіонізм у музиці як напрямок, який гостріше всього виразив конфлікт духовно слабкої людини з ворожим, потворним світом. Його характерні риси: сваволя самовираження художника, втілення дисгармонійності свого духовного світу, болючих і жахливих переживань, свого безмірного страждання, напружених емоцій; радикальна реформа музичної мови (відмова від тональної системи, від традиційного мелодичного та ладо-функціонального мислення, створення нової техніки додекафонії, “емансипація” дисонансу, висування на перший план виразності ритміки, звукової забарвленості, розуміння творчого процесу як звукового комбінування, переважання образів руйнування над образами створення, відмова від принципів народності та національності тощо. (Розглядається на прикладі творів композиторів нововіденської школи: А. Шенберга, А. Берга, А. Веберна – за вибором викладача).

Неокласицизм у музиці. Його характерні риси: ознаки втечі від неспокої сучасності; самоцільне любування вишуканою красою музичної старовини; прагнення до оновлення етичних норм мистецтва; звертання до наївної ясності мелосу, до прозорості гармонії та фактури, до простоти форм, чіткості інтонаційних формул у дусі Моцарта і Гайдна, Куперена, Рамо та інших; прагнення воскресити розвинені форми бахівської поліфонії тощо (Розглядається на прикладі фрагментів з “Класичної симфонії” С. Прокоф’єва, “Пульчинели” І. Стравінського, “Музики в старовинному стилі” В. Сильвестрова та ін).

Ознайомлення з поняттями серійної техніки, пуантилізму, алеаторики, сонористики, колажу тощо.

Реалістичні тенденції в західноєвропейській, російській та українській музиці.

Високий рівень суперечностей суспільно-історичного розвитку України і Росії після перемоги Жовтневої революції. Гострі політичні,

економічні, класові та національні протиріччя, критичні перепади громадського і творчого життя. Позитивні та негативні сторони політики в галузі культури. Застосування великодержавних репресивних методів щодо української національної культури. Тенденція до уніфікації творчих позицій митців у рамках офіційно схваленого єдиного методу “соціалістичного” реалізму, кваліфікація новаторських пошуків як “формалістичного трюкацтва”, непримиренний характер фронтального наступу на хорову музику (масова ліквідація професіональних та аматорських капел); категорична вимога від радянських композиторів виконання пропагандистських функцій, оспівування “звершень радянського народу і партії”, “щасливої” тогочасної дійсності, цілком неможливе художнє виявлення глибинних пекучих трагедій Народу і драм Людини в лабетах суспільної безвиході. Різна реакція композиторів України на реальне становище: з одного боку, казенне “патріотичне” славослов’я, з другого – саможертвна оборона гуманістичних принципів та ідеалів мистецтва, художнього світосприймання.

Пісня як провідний жанр періоду Великої Вітчизняної війни. Ідея єднання народів у боротьбі проти фашизму в ряді хорових, симфонічних та вокально-симфонічних творів. Зростання інтересу до свого національного фольклору, створення Державного українського народного хору під керівництвом Г. Верьовки.

Активний розвиток музичної культури після закінчення війни, але поновлення практики адміністративно-командного втручання, заборонних методів насадження псевдопатріотизму, спрощених уявлень про народність і реалізм у мистецтві. Досягнення українських композиторів у різних жанрах (пропонуємо розглядати детальніше в контексті розвитку світової музичної культури в наступних темах розділу).

60–80 -ті роки – новий етап розбудови музичного життя в Україні. Пишна увага до проблем сучасності, збільшення інтересу до народної творчості. Пошук нових образно-виражальних засобів і збагачення традиційних. Діяльність композиторів старшого покоління. Нова генерація композиторів 60-х років. Догматизм, створення атмосфери “замовчування” навколо діяльності композиторів-шестидесятників, нещадна критика за “потурання західному авангардизму”, за спроби оволодіти новою технікою композиторського письма. Визнання творчих

досягнень українських і російських композиторів за межами країни. Переосмислення та активізація розвитку культури наприкінці 80-х – на початку 90-х років у добу становлення державної незалежності України; спрямованість культурної політики на відродження основ національної самосвідомості, духовності, гуманізму.

Досягнення в галузі композиторської творчості, відображення проблем сучасності і минулого. Потяг до зближення та взаємопроникнення різних жанрів, активного використання в музиці виражальних засобів інших видів мистецтва, поєднання особливостей оперного і кантатно-ораторіального жанрів, опери та балету, симфонії та концерту тощо. Використання принципів кіномонтажу, ефектів “стоп-кадра”, позакадрового коментуючого голосу. Широке звернення до програмності в музиці.

Відбиття загальнохудожніх тенденцій другої половини ХХ століття у творчості українських композиторів. Сильові течії: неоромантизм, неофольклоризм, неокласицизм, полістилістика. Поглиблення романтичних тенденцій, ліричної сфери, проникнення у складний внутрішній світ людини, тенденція до камернізації жанрів симфонії, опери, кантати, до використання камерних складів; виникнення жанру моноопери, монологу для голосу з оркестром. Осмислення сьогодення з позиції глобального охоплення історії, своєрідної “пам’яті” культури в її етнічних і національних витоках, потяг до фольклорних джерел, проникнення в їх глибинні пласти. Явище “нової фольклорної хвилі”. “Неокласичні” тенденції. Полістилістика як складний синтез барочних, класичних і сучасних форм.

ПРИМІТКА: наступні теми розділу присвячуються вивченню основних тенденцій розвитку провідних жанрів у вітчизняній та зарубіжній музиці ХХ століття. Розглядаються: тема, ідея, образний зміст творів, особливості форми та драматургії, риси стилю та музичної мови, співвідношення традиційних і новаторських засад, значення твору в контексті розвитку світової культури. Приблизний перелік творів, які запропоновані для аналізування, додаються нижче.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.2.: фрагменти з опер – К. Данькевич. “Богдан Хмельницький”; В. Губаренко. “Ніжність” (або “Листи кохання”); С. Прокоф’єв. “Війна і мир”; Е. Денисов. “Піна днів”; П. Хіндеміт. “Художник Матис”; Дж. Гершвін. “Порги і Бесс”.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.3.: фрагменти з балетів – І. Стравінський. “Весна священна”, “Петрушка”, “Поцілунок феї”, “Пульчинела”; Б. Барток. “Дерев’яний принц”.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.4.: фрагменти з балетів – В. Губаренко. “Камінний господар”; С. Станкович. “Ольга”; С. Прокоф’єв. “Попелюшка”, “Ромео і Джульєтта”; Р. Щедрін. “Ганна Кареніна”.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.5.: фрагменти симфонічних творів – Дж. Гершвін. “Рапсодія в стилі блюз”; К. Пендерезький. “Космогонія”; С. Прокоф’єв. 7 симфонія; Д. Шостакович. 5, 7, 14 симфонії; А Шнітке. 1 та 4 симфонії.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.6.: фрагменти симфонічних творів – Л. Ревуцький. 2 симфонія; Б. Лятошинський. 3 симфонія, “Слов’янський концерт”; С. Людкевич. “Прикарпатська симфонія”; М. Скорик. “Карпатський концерт”; Л. Колодуб. “Шевченкові образи”; “Троїсті музики”; І. Карабиць. “П’ять пісень про Україну”; Е.Станкович. Симфонія № 3 “Я стверджуюсь”; В. Сильвестров. 4 і 5 симфонії; В. Бібік. 4 симфонія “Пам’яті Д. Шостаковича”.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.7.: фрагменти камерно-інструментальних творів – Л. Ревуцький. Прелюдії; В. Косенко. “11 еюдів у формі старовинних танців”; Б. Лятошинський. “Український квінтет”; М. Скорик. Скрипкова соната; В. Сильвестров. “Медитації для віолончелі і камерного оркестру”, “Музика в старовинному стилі”.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.8.: фрагменти вокально-симфонічних творів – Л. Ревуцький. Кантата-поема “Хустина”; С. Людкевич. Кантата-поема “Заповіт”; Л. Дичко. Кантата “Чотири пори року”; І. Карабиць. Концерт для хору, солістів та симфонічного оркестру “Сад божественних пісень”; В. Сильвестров. Камерна кантата “Тихі пісні”; Л. Грабовський. “Симфонічні фрески”; В. Бібік. “Реквієм”, “Триптих”; С. Прокоф’єв. Кантата, “Олександр Невський”; Г. Свиридов. Поема “Пам’яті Сергія Єсеніна”; С. Тубайулліна. Кантата “Час души”.

Музичні приклади для прослуховування до теми 9.9.: за вибором викладача.

Приблизні теми рефератів із музичної літератури

1. Співдружність П. Чайковського і М. Петіпа та їх вплив на розвиток класичного балету.
2. Балет у творчості К. В. Глюка, В. А. Моцарта, Л. Бетховена.
3. Танцювальні жанри у творчості представників різних національних шкіл XIX століття.
4. Хореографічне “бачення” образів “Карнавала” Р. Шумана.
5. Шляхи та проблеми розвитку українського балету.
6. Синтез мистецтв (проблеми поєднання музики й танцю).

Музична вікторина (приблизний перелік музичних тем)

1. В. А. Моцарт. Симфонія № 40, ч. 1, головна партія.
2. М. Лисенко. Опера “Тарас Бульба”, увертюра.
3. С. Прокоф’єв. Балет “Ромео і Джульєтта”, танець лицарів.
4. І. Стравінський. Балет “Весна священна”, “Великий священний танець”.
5. М. Мусоргський. (Одна з мініатюр циклу “Картинки з виставки”).
6. Д. Шостакович. Симфонія № 14 (тема однієї з частин).
7. П. Чайковський. Адажіо з балету “Спляча красуня”.
8. Л. Грабовський. “Симфонічні фрески”, “Наліг” – 3 ч.
9. В. Сильвестров. “Музика у старовинному стилі” (одна з п’єс).
10. К. Пендерецький. “Космогонія”.

Література

1. Істрія української дожовтневої музики. – К., 1969.
2. Істрія української радянської музики. – К., 1990.
3. Українська музична література для ДМШ.
4. *Бернстайн Л.* Музыка – всем. – М., 1978.
5. *Бернстайн Л.* Концерты для молодежи. – 1991.
6. Вопросы музыкальной педагогики. Вып. 3. – М., 1981.
7. *Гивенталь М., Гингольд Л.* Музыкальная литература. – М, 1976
8. *Гивенталь М., Щукина-Гингольд Л.* Музыкальная литература. – М., 1984.
9. *Гозентуд А.* Краткий оперный словарь. – К., 1986.
10. *Друскин М.* История зарубежной музыки. Вып. 4. – М., 1980.
11. История зарубежной музыки. Вып. 5. – М., 1988.
12. *Колен В.* История зарубежной музыки. Вып. 3. – М., 1989.
13. *Лагутин А.* Методика преподавания музыкальной литературы в ДМШ. – М., 1982.
14. *Левик Б.* История зарубежной музыки Вып. 2. – М., 1980.
15. *Мазель Л.* О природе и средствах музыки. – М., 1991.
16. *Маркова Е.* Интонационность музыкального искусства. – К., 1990.
17. *Мартынов И.* Очерки о зарубежной музыке I половины XX века. – М., 1970.
18. *Михеева Л.* Музыкальный словарь в рассказах. – М., 1984.
19. Музыка XX века. Очерки в двух частях. – М., 1980.
20. Музыкальная литература зарубежных стран. Уч. пособие для муз. училищ. Вып. 1–V.
21. *Орлова Е.* Лекции по истории русской музыки. – М., 1979.
22. Русская музыкальная литература. Уч. пособие для муз. училищ. Вып. I–IV.
23. Творческие портреты композиторов. Популярный справочник. – М., 1989.
24. *Христов Д.* Теоретические основы мелодики. – М., 1980.
25. *Чернова Т.* Драматургия, в инструментальной музыке. – М. 1984

